

ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่การทำประมงในเขตทะเลของรัฐอื่นตามอนุสัญญาสหประชาชาติ
ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

PROBLEM CONCERNING OTHER STATE MARITIME AREAS FISHERIES ON
UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA 1982

ทรงพร ประมาณ¹ ทรัพย์สิทธิ์ เกิดในมงคล² และ ฐิติรัตน์ อธิธิมีชัย³

Songporn Pramarn, Saphayasit Kerdnaimongkol and Thitirat Ittimechai

Article History

Received 28-11-2024; Revised: 04-11-2025; Accepted: 15-11-2025

<https://doi.org/10.14456/issc.2025.77>

บทคัดย่อ

บทนำ: ทรัพยากรสัตว์น้ำถือเป็นแหล่งอาหารที่มีความสำคัญต่อประชากรโลก เนื่องจากเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ อีกทั้งยังได้
ง่ายและสามารถสร้างขึ้นทดแทนได้เองตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามแม้ว่าสัตว์น้ำจะเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างขึ้นทดแทนได้
เองตามธรรมชาติ แต่ถ้าหากขาดการจัดการในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้เหมาะสม **วัตถุประสงค์ของการวิจัย:**
เพื่อศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่การทำประมงในเขตทะเลของรัฐอื่น ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.
1982 **ระเบียบวิธีวิจัย:** การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิจัยเอกสาร **ผลการวิจัย:** พบว่า 1) ในการออกกฎหมายและข้อบังคับ
เกี่ยวกับการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งเป็นเขตอำนาจของรัฐชายฝั่ง อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล
ค.ศ. 1982 ข้อ 73 วรรคหนึ่ง ควรกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมเรือประมงรัฐอื่นที่เดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดย
มาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อสิทธิการเดินเรือของรัฐอื่น ๆ โดยเฉพาะในเขตทับซ้อนกัน ให้ทำเป็นสนธิสัญญาทวิภาคีเพื่อ
ประโยชน์ร่วมกันแบบมีข้อจำกัด 2) การใช้สิทธิของรัฐอื่นในการเดินเรือในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ กรณีนี้อาจใช้ความร่วมมือ
ระหว่างประเทศในการตกลงหรือทำสนธิสัญญาระหว่างกัน เพื่อไม่ให้ขัดต่อเสรีภาพในการเดินเรือ 3) การออกกฎเกณฑ์และ
ข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมการจับสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รัฐที่มีขีดความสามารถอย่างมากก็สามารถตกลงกัน
ในรูปแบบทวิภาคีกับรัฐชายฝั่งที่มีความสามารถอย่างจำกัด เพื่อให้รัฐชายฝั่งอนุญาตเข้าไปทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ
โดยการให้สัมปทาน หรือออกใบอนุญาต โดยปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง โดยการนำคดีเกี่ยวกับการประมง
ในทางระหว่างประเทศมาเปรียบเทียบกับกรณีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Asst. Prof. Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University

Email: songporn.p@rbru.ac.th *first author

² คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Dean, Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University *Corresponding author

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Asst. Prof. Dr. Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University

คำสำคัญ: การประมง; น่านน้ำ; เขตเศรษฐกิจจำเพาะ; กฎหมายทะเล

ABSTRACT

Introduction: Aquatic resources are an essential food source for the world's population, as they provide a major source of protein. They are also relatively accessible and can be naturally replenished. However, although aquatic resources are renewable by nature, a lack of appropriate management in their utilization can lead to serious problems. **Objective:** to study the problems of fishing areas in the seas of other states according to the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea. **Methods:** qualitative research by documentary research methodology. **Results:** 1) In enacting laws and regulations on fishing in the exclusive economic zone, which is the jurisdiction of coastal states, Article 73, paragraph 1 of the United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982, should establish measures to control fishing vessels of other states that sail through their exclusive economic zone, such measures must not conflict with the navigation rights of other states. Especially in overlapping areas, it should be made into a bilateral treaty for mutual benefit with limitations. 2) The exercise of the rights of other states to sail in the exclusive economic zone, in this case, international cooperation may be used to reach an agreement or make a treaty between them, so as not to conflict with the freedom of navigation. 3) Enacting rules and regulations on controlling fishing in the exclusive economic zone, states with great capacity can reach bilateral agreements with coastal states with limited capacity, so that the coastal state allows them to enter and fish in the exclusive economic zone by granting concessions or issuing licenses, in accordance with the laws and regulations of the coastal state. By comparing international fishing cases with local cases.

Keywords: Fisheries; High Seas; Exclusive Economic Zone, Law of the Sea

1. บทนำ

การประมง หมายถึง การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจับสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ ตลอดจน การซื้อขายสัตว์น้ำ โดยรวมทั้งสัตว์น้ำจืดและสัตว์น้ำเค็ม การทำการประมงหรือจับสัตว์น้ำแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะตามแหล่งที่อยู่ คือ การประมงน้ำจืด การประมงชายฝั่ง และการประมงทะเล (Department of Fisheries, 2015) การทำการประมง” ตามคำนิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติการประมง หมายถึง จับ ดัก ล่อ ทำอันตราย ฆ่า หรือเก็บสัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือทำการประมงหรือด้วยวิธีใด ๆ (Jarusombat, 2016) สรุปได้ว่าการประมง หมายถึง กิจกรรมหรือกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจับ สัตว์น้ำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การจัดการคุณภาพของแหล่งน้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ ตลอดจนการจำหน่ายสัตว์น้ำทั้งสัตว์น้ำจืดและสัตว์น้ำเค็ม (Chantharawarit, 2019)

ทรัพยากรสัตว์น้ำถือเป็นแหล่งอาหารที่มีความสำคัญต่อประชากรโลก เนื่องจากเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ อีกทั้งหาได้ง่ายและสามารถสร้างขึ้นทดแทนได้เองตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามแม้ว่าสัตว์น้ำจะเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างขึ้นทดแทน

ได้เองตามธรรมชาติ แต่ถ้าหากขาดการจัดการในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้เหมาะสม หากมีการจับสัตว์น้ำมาใช้เกินความเหมาะสมย่อมจะทำให้สัตว์น้ำเจริญเติบโตไม่ทันต่อความต้องการ และอาจหมดลงได้ในที่สุด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแหล่งการทำประมงส่วนใหญ่ของโลกกำลังประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการลดลงอย่างต่อเนื่องของทรัพยากรสัตว์น้ำโดยมีสาเหตุหลักมาจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการทำประมงโดยการจับสัตว์น้ำวัยอ่อน วัยเจริญพันธุ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำประมงที่มากเกินไปจนเกินกว่าธรรมชาติจะผลิตขึ้นมาทดแทนได้ทัน ซึ่งหากยังมีการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันย่อมจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ห่วงโซ่อาหาร ความสมดุลของระบบนิเวศทางทะเลในที่สุด และที่สำคัญคือความมั่นคงทางอาหารของประชากรโลกในอนาคต (Department of Treaties and Legal Affairs, 2020) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งเสริมประชาคมโลกเพิ่มขีดความสามารถในการทำประมงและเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ บางประเทศมีแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ภายในน่านน้ำของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์น้ำทางทะเลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ปลากุ้ง ปู หอย ปะการัง สาหร่าย เป็นจำนวนมาก เมื่อการประมงเริ่มต้นจากการทำเพื่อเป็นอาหารในการดำรงชีวิต พัฒนาเป็นสินค้าส่งออกในอันดับต้น ๆ ทั้งนี้การทำประมงยังเป็นการสร้างอาชีพของเกษตรกรด้วย โดยเฉพาะกับเกษตรกรที่มีที่พักอาศัยใกล้แหล่งน้ำ ทำให้อาชีพการประมงเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่เกษตรกรนิยมทำกันมาก เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นตามยุคสมัยของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาเทคโนโลยี จากประมงพื้นบ้านก็กลายเป็นประมงพาณิชย์ที่เน้นในการจับสัตว์น้ำให้ได้ปริมาณมากในคราวเดียว แต่ตรงกันข้ามกับแหล่งทรัพยากรสัตว์น้ำที่ทยอยลดลงในแต่ละปี เนื่องจากเกิดการแย่งแย่งทรัพยากรสัตว์น้ำแต่ไม่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ไว้เลย ย่อมทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ผลผลิตจากสัตว์น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค และเมื่อมีการทำประมงในน่านน้ำภายใน ซึ่งหมายถึงแม่น้ำ และทะเล เมื่อไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ตามเป้าหมายหรือเกิดการแย่งแย่งกัน ย่อมทำให้เกิดการกระจายพื้นที่ในการทำประมงออกไปยังทะเลหลวง ทั้งนี้สาเหตุสำคัญของการเข้าไปทำประมงในทะเลหลวงเกิดจากการมุ่งแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตในปริมาณที่มากขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเรือที่ทำประมงในทะเลหลวงแล้ว ยังทำให้แหล่งทำการประมงส่วนใหญ่กำลังประสบกับปัญหาการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปทำประมงเพื่อให้ได้ปริมาณสัตว์น้ำมากที่สุดในแต่ละครั้ง ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงวงจรชีวิต หรือระบบนิเวศของทรัพยากรว่าจะผลิตทดแทนขึ้นมาใหม่ได้ทันตามฤดูกาล โดยมีสาเหตุหลักมาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบให้เกิดการทำประมงที่มากเกินไปจนเกินควร (Rakphanitmani, 2018) ทั้งนี้ เมื่อการแสวงหาทรัพยากรของมวลมนุษยชาติได้เพิ่มขีดศักยภาพมากขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับการพัฒนาของประเทศมหาอำนาจในเรื่องของเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดการแย่งแย่งการแสวงหาประโยชน์กับทรัพยากรทางทะเลทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลอย่างร้ายแรงที่ยากเกินเยียวยาได้ อีกทั้ง สิ่งที่สำคัญมากที่สุดคือ การประกาศอาณาเขตทางทะเลของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ประเทศที่มีการพัฒนามากก็มักจะประกาศอาณาเขตทางทะเลที่กว้างออกไปเท่ากับขีดความสามารถของตน ตรงข้ามกับประเทศที่ด้อยการพัฒนาถูกละเลยเอาเปรียบในเรื่องทรัพยากรทางทะเลโดยเฉพาะที่มีชีวิตที่อยู่ในชายฝั่งของประเทศตนเอง ก็ถูกรัฐอื่นแย่งแสวงหาประโยชน์ไป ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการประมงขึ้น ทำให้เกิดการกระตุ้นให้มีการบัญญัติกฎหมายทะเลระหว่างประเทศขึ้น โดยเริ่มจากการประชุมครั้งแรกขึ้นโดยใช้ชื่อว่า อนุสัญญาเจนีวา 1958 ซึ่งการประชุมในครั้งนี้ไม่บรรลุสมดังเจตนาที่หวังตั้งแต่แรกมากนัก ประกอบกับมีประเทศเอกราชเกิดขึ้นใหม่อีกมากจึงทำให้ประเทศส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ แม้กระทั่ง 86 ประเทศที่เข้าร่วมประชุมที่กรุงเจนีวา เมื่อ ค.ศ. 1958 ก็เข้าเป็นภาคีไม่ถึงครึ่งและที่เข้าเป็นภาคีบางประเทศก็เลือกเป็นภาคีเฉพาะบางอนุสัญญาที่เป็นประโยชน์ ทำให้มีความสับสนและวุ่นวายพอสมควร (Phinitchan, 2016) จากนั้น เกิดแนวความคิดที่จะให้องค์การสหประชาชาติจัดตั้ง International Sea bed Authority โดยเป็นองค์กรพื้นดินท้องทะเลระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่แทนรัฐต่าง ๆ ในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมในบริเวณพื้นดินและบริหารจัดการทรัพยากรในบริเวณพื้นที่ ซึ่งเป็นทรัพยากรในบริเวณพื้นที่จำกัดอยู่เฉพาะทรัพยากรไม่มีชีวิตเท่านั้น โดยในขณะนั้นมีทรัพยากรใต้ทะเลชนิดหนึ่งหรือเรียกว่า แมงกานีสโนดูล ซึ่งถือว่าเป็น Common Heritage of mankind โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มรัฐ

หมู่เกาะก็เกิดแนวความคิดในหลักการเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และหลักการรัฐหมู่เกาะขึ้นมา ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้เป็นแรงจูงใจ และผลักดันให้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลครั้งที่ 3 ขึ้น การประชุมครั้งนี้ได้มีการเตรียมการครั้งแรก เกิดขึ้นเมื่อ 18 ธันวาคม 1967 เพื่อจัดตั้ง Ad Hoc Committee to study peaceful uses of the sea-bed หลังจากนั้นก็มี การประชุมเป็นทางการในระดับต่าง ๆ ตลอดมา จนในที่สุดเกิดเป็นอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (UNCLOS 1982) ซึ่งจะมีความแตกต่างที่ชัดเจนกับอนุสัญญากรุงเจนีวา 1958 คือ เป็นอนุสัญญาเพียงฉบับเดียวที่รวมหัวข้อ ทั้งหมดของกฎหมายทะเลไว้หมด มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 320 ข้อ กับอีก 9 หมวด บทบัญญัติเหล่านี้จะครอบคลุมเรื่องทะเลอาณา เขต เขตต่อเนื่อง การเดินเรือ และช่องแคบ รัฐหมู่เกาะ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ไหล่ทวีป ทะเลหลวง การบริหารและอนุรักษ์สิ่ง ที่มีชีวิตในทะเลหลวง รัฐไร้ฝั่งทะเล การแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ได้ทะเลระหว่างประเทศ การสำรวจทางวิทยาศาสตร์ในทะเล และการระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับทะเล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญานี้และ มีประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยพอสมควร คือ การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะในเรื่องการประมง เพราะ หลักการนี้ทำให้พื้นที่ประมงของเรือประมงไทยที่เคยใช้เป็นที่ทำกินในฐานะเป็นทะเลหลวงต้องเปลี่ยนสภาพเป็นเขตเศรษฐกิจ จำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านไปกว่า 300,000 ตารางไมล์ทะเล (Thipsamritkul, 2018) ทั้งนี้ การประมงภายใต้อนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 พบว่าการทำการประมงยังคงเกิดปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาจาก การทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ส่งผลให้ประเทศเพื่อน บ้านเกิดการประกาศขยายเขตพื้นที่เศรษฐกิจจำเพาะจากพื้นที่เป็นทะเลหลวงเดิม ซึ่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น อนุสัญญาฯ ให้เสรีภาพเสมือนกับทะเลหลวงและอนุสัญญาฯ ยังได้ให้สิทธิอธิปไตย กับรัฐชายฝั่งเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรที่มีชีวิตหรือ ทรัพยากรทางการประมง เนื่องจากอนุสัญญาฯ ได้ให้ความสำคัญกับหลักการในเรื่องของการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มี ชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และเพื่อป้องกันไม่ให้ทรัพยากรเช่นว่านั้นต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การลักลอบปล่อยของเสีย หรือทิ้งขยะในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รวมถึง การทำประมงเกินขนาด (ประมาณ, 2565)

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีสถิติการทำประมงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่การทำประมงของประเทศไทยต้อง ประสบกับปัญหาแหล่งทำการประมงดั้งเดิมของประเทศไทยลดลงอันเป็นผลมาจากการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของ ประเทศเพื่อนบ้านดังที่กล่าวมาแล้ว ทั้งทางด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ผลของการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศ เพื่อนบ้านของประเทศไทย ทำให้ชาวประมงของประเทศไทยส่วนหนึ่งถูกผลักดันให้กลับเข้ามาทำการประมงในน่านน้ำไทย และส่งผลให้มีการแข่งขันทำการประมงกับชาวประมงพื้นบ้านตามชายฝั่ง และส่งผลให้เป็นปัญหาการทำประมงเกินขนาด (overfishing) ในน่านน้ำไทยซึ่งมีอยู่แล้วต้องเลวร้ายลงไปอีก ในขณะที่ชาวประมงของประเทศไทยอีกกลุ่มหนึ่งยังคงทำการ ประมงในบริเวณที่กลายเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศ อันสืบเนื่องมาจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของ ประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ของไทยทำให้พื้นที่เป็นประมงเดิมต้องหายไปจำนวนมาก โดยเรือประมงที่ต้องออกไปทำการประมง นอกน่านน้ำจะต้องเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามัน โดยทางด้านอ่าวไทยทะเลไทยจะถูก ปิดล้อมเขตเศรษฐกิจจำเพาะของเวียดนามและมาเลเซียตั้งแต่ตอนใต้ของอ่าวไทย จนกระทั่งเลยไปถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ของอินโดนีเซียในทะเลจีนใต้ ด้านทะเลอันดามันทะเลไทยจะถูกปิดล้อมด้วยเขตเศรษฐกิจจำเพาะของพม่าอินเดีย อินโดนีเซีย และมาเลเซียตามลำดับ ดังนั้น ทางออกสู่ทะเลหลวงที่ใกล้ที่สุดสำหรับประเทศไทยคือทะเลหลวงที่อยู่ในมหาสมุทรอินเดียซึ่ง ห่างออกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 500 ไมล์ทะเลก็ต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของอินเดีย ซึ่งประเทศเพื่อนบ้านของไทย ที่กล่าวมานั้นต่างได้ขยายเขตอำนาจรัฐเพื่อคุ้มครองทรัพยากรประมงลงไปในพื้นที่ที่สุดเท่าที่จะทำได้และหลายกรณี เกินเลยกว่าที่พึงกระทำได้ในหลักการของกฎหมายทะเล (Saisunthon, 2017) จึงถือได้ว่าอาชีพประมงเป็นอาชีพที่มีความ สำคัญมากอาชีพหนึ่งรองจากอาชีพเกษตรกรรมของไทย การทำประมงและการจับปลาเป็นอาชีพที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของ ชาวประมงไทย ซึ่งมีทั้งเรือประมงขนาดเล็กจนถึงเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ จากพัฒนาการด้านเทคโนโลยีการประมง ทั้งในเรื่อง ความรู้และอุปกรณ์เครื่องมือสำรวจต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้สามารถบุกเบิก

และสำรวจค้นหาแหล่งทำประมงใหม่ ๆ เช่น แหลมถวน ทะเลจีนใต้ อ่าวบอร์เนียว อ่าวเมาะตะมะ และอ่าวเบงกอล ทำให้อุตสาหกรรมการประมงไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผลผลิตสัตว์น้ำทะเลของไทยเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับทรัพยากรสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยถูกจับเพิ่มขึ้นจนเกินศักยภาพการผลิต ชาวประมงเริ่มรู้สึกว่าการจับสัตว์น้ำในอ่าวไทยในแต่ละเที่ยวได้ปริมาณสัตว์น้ำน้อยลง ต้องใช้ระยะเวลาในการทำประมงนานขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการทำประมงของชาวประมงสูงขึ้น แต่ผลตอบแทนลดต่ำลง ชาวประมงประสบภาวะขาดทุน เพื่อความอยู่รอดชาวประมงส่วนหนึ่งจึงต้องดิ้นรนเพื่อนำเรือออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำ (Jarusombat, 2016)

ทั้งนี้ การประมงนอกน่านน้ำนั้นมี 2 ลักษณะ (Saisunthon, 2018) คือ

1) การทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งประมงในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง และบางแหล่งเป็นแหล่งประมง ที่กองเรือประมงไทยเคยทำการประมงมาก่อนที่จะมีการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั้นๆ รูปแบบของการเข้าทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศของเรือประมงไทยมี 4 รูปแบบ คือ (1) การได้รับสิทธิทำประมงจากรัฐบาลของประเทศที่จะเข้าไปทำการประมง (2) การร่วมทุน (Joint Venture) กับบริษัทภายในประเทศที่จะเข้าไปทำการประมง (3) บริษัทภายในของต่างประเทศเช่าเรือประมงไทยเข้าไปทำการประมงในน่านน้ำของตน และ (4) เรือประมงไทยซื้อตัวจากบริษัทชาวประมงในท้องถิ่นเพื่อเข้าไปทำการประมง แนวโน้มการทำประมงในน่านน้ำต่างประเทศไม่แน่ว่าจะมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศเจ้าของทรัพยากรหลายประเทศเริ่มมีนโยบายไม่อนุญาตให้เรือประมงต่างชาติเข้าไปทำการประมงในเขตน่านน้ำของตน หรือที่ได้รับอนุญาตก็ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัด

2) การทำประมงในทะเลหลวง ซึ่งเป็นแหล่งประมงที่ไม่ได้ขึ้นกับรัฐชายฝั่งใด ๆ ประเทศไทยเริ่มออกทำการประมงในทะเลหลวงในปี 2541 บริเวณมหาสมุทรอินเดียด้วยเรืออวนล้อมขนาดใหญ่ และปีต่อมามีเรือจับปลาทูน่าของประเทศไทยเพิ่มขึ้น โดยมีทั้งเรืออวนล้อม และเรือเบ็ดราว ต่อมาในปี 2545 เรือประมงดังกล่าวได้ยุติการทำประมงเนื่องจากไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการ อย่างไรก็ตามในปี 2548 กองเรืออวนล้อมจับปลาทูน่าของประเทศไทยก็ได้เข้าไปทำประมงในทะเลหลวงบริเวณมหาสมุทรอินเดียอีกครั้ง และในปี 2549 มีเรือประมงไทยจำนวน 12 ลำ เป็นเรืออวนล้อมขนาดใหญ่จำนวน 6 ลำ และเรือเบ็ดราว 6 ลำ (Sripa, 2016) ในขณะที่การทำประมงในน่านน้ำสากลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำประมงทูน่าได้ผลผลิต ปลาทูน่าประมาณปีละ 30,000 ตัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลผลิตจากการทำประมงนอกน่านน้ำในภาพรวม มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจนเกือบถึงครึ่งหนึ่งของปริมาณ การจับสัตว์น้ำรวมในและนอกน่านน้ำทั้งหมด แสดงถึงศักยภาพการทำประมงของไทยที่มีการพัฒนาทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ การทำประมง และเทคนิควิธีการทำประมงมาเป็นเวลานานจนมีความเชี่ยวชาญ ซึ่งถ้าหากกองเรือประมงไทยสามารถขยายเขตการประมงเพิ่มขึ้นได้ ปริมาณการจับสัตว์น้ำก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ผลผลิตจากการประมงในน่านน้ำมีแนวโน้มลดปริมาณลง ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยเริ่มลดจำนวนลงนั่นเอง โดยแนวโน้มของการจับสัตว์น้ำทั้งในและนอกน่านน้ำไทย (Chantharawat, 2019) อย่างไรก็ตาม การทำประมงในเขตทะเลหลวงของประเทศไทยยังมีไม่มากนัก เนื่องจากข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งแหล่งทำการประมงที่สำคัญ ได้แก่ มหาสมุทรอินเดีย สัตว์น้ำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการทำประมงทูน่าก็มี ความแตกต่างกัน โดยอวนล้อมปลาทูน่าเน้นการจับปลาทูน่าทองแถบ ทูน่าตาโต และทูน่าครีบลีง เพื่อป้อนโรงงานปลากระป๋อง ในขณะที่เบ็ดราวปลาทูน่าเน้นการจับปลาทูน่าครีบลีง ทูน่าครีบน้ำเงิน และทูน่าตาโต เพื่อนำไปใช้บริโภคสด

เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายทะเลระหว่างประเทศขึ้น โดยใช้ชื่อว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือ United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงอาณาเขตทางทะเลไว้อย่างชัดเจน และผลของการเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญานี้แล้ว ทำให้ประเทศนั้นจะต้องนำไปภาควินิจฉัยหรือไปปรับกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องหรือไปในทิศทางเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายภายในจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับอนุสัญญาที่ประเทศนั้นเป็นภาคีสมาชิกนั่นเอง (Saisunthon, 2016) ดังนั้น เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แล้ว ย่อมต้องนำบทบัญญัติในอนุสัญญามาปรับใช้กับบทบัญญัติของกฎหมายภายใน ทำให้ประเทศไทยต้องมีการประกาศเขตทางทะเลตามอนุสัญญานี้กำหนด ดังนั้น ทำให้เขตทางทะเลเดิม

ที่ชาวประมงของไทยเคยทำการประมงอย่างเสรีภาพนั้น ถูกจำกัดพื้นที่แคบลงเนื่องจากว่าเขตทางทะเลเดิมได้กลายเป็นเขตน่านน้ำภายในหรือทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศที่มีชายฝั่งอยู่ตรงข้ามหรือประชิดกัน จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเขตพื้นที่การประมงหรือพื้นที่ในการจับสัตว์น้ำเกิดการแก่งแย่งในการจับสัตว์น้ำเพื่อการดำรงชีพมากขึ้น อีกทั้งประเทศไทยยังกำหนดขอบเขตของการประมงที่ผิดกฎหมายครอบคลุมถึงการประมงที่ฝ่าฝืนต่อระเบียบและกฎหมายในเขตน่านน้ำของประเทศไทย ซึ่งหมายถึงการทำประมงที่ผิดกฎหมายในระยะชายฝั่งทะเลที่สงวนไว้สำหรับการทำประมงพื้นบ้านหรือการประมงระดับเล็กเท่านั้น ไม่อนุญาตให้มีการประมงเพื่ออุตสาหกรรม อาทิ การใช้เรืออวนลาก หรือการทำวนล้อมหินโดยใช้ไฟล่อ เป็นต้น การประมงที่ผิดกฎหมายดังกล่าวไม่ใช่เพียงแค่เป็นเสมือนการขโมยปลาจากท้องทะเลซึ่งเป็นทรัพยากรของประเทศ แต่ยังได้ทำลายอุปกรณ์หาปลาซึ่งเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของชาวประมงในท้องถิ่นอีกด้วย (Office of the Ombudsman, 2024) นอกจากนี้เรือประมงของไทยที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายและทำการประมงในน่านน้ำของไทย ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายในตัวเอง ถึงแม้ไม่ได้ฝ่าฝืนกฎหมายใดก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายการประมงโดยอัตโนมัติ และยังหมายความว่ารวมถึง การทำประมงข้ามแดนที่ผิดกฎหมายด้วย กล่าวคือ เรือประมงของไทยที่ทำประมงผิดกฎหมายเหนือน่านน้ำไทย หรือนอกเหนือน่านน้ำไทยโดยไม่มีสิทธิตามกฎหมาย ในทางกลับกันยังรวมถึงเรือประมงของสัญชาติใด ๆ ก็ตามที่ทำประมงผิดกฎหมายภายในน่านน้ำของไทย หรือเรียกว่าเป็นการทำประมงนอกน่านน้ำ (Department of Fisheries, 2015) ตามที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดสิทธิทางทะเลต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิการเดินเรือประมงไทยที่ออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำ โดยอ้างสิทธิการผ่านโดยสุจริต (Innocent Passage) ในทะเลอาณาเขต และเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation) ในทะเลหลวงและในเขตเศรษฐกิจจำเพาะรวมทั้งสิทธิการผ่านช่องแคบระหว่างประเทศ (Transit Passage) ตามอนุสัญญากำหนด แต่มีปัญหาว่าเรือประมงไทยถูกรัฐชายฝั่งหรือรัฐที่ติดอยู่กับช่องแคบจับกุมและบังคับใช้กฎหมายโดยวิธีรุนแรงที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานนั้น สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการอ้างสิทธิของรัฐบาลชายฝั่งตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่แตกต่างกัน โดยที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดให้เรือประมงต่างชาติมีเสรีภาพในการเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐบาลชายฝั่ง และมีสิทธิผ่านช่องแคบระหว่างประเทศโดยไม่ถูกขัดขวางแต่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังกล่าวก็ได้กำหนดให้เรือประมงต่างชาติ มีหน้าที่ต้องเคารพกฎหมายและ ข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง โดยมีเงื่อนไขว่ากฎหมายและข้อบังคับดังกล่าวนี้ ต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติอื่น ๆ ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้กว้าง ๆ ดังนั้น รัฐชายฝั่งจึงกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้เรือประมงต่างชาติปฏิบัติตามโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาทรัพยากรในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนให้ได้มากที่สุด ทำให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างรัฐชายฝั่งกับเรือประมงไทยเรื่อยมา ดังนั้น จึงเกิดปัญหาที่ว่าประเทศไทยถูกปิดล้อมด้านทะเลของประเทศเพื่อนบ้านการเดินทางเรือเข้าสู่ประเทศไทยจะต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศออกกฎหมายภายในเพื่อบริหารจัดการการประมง แต่กระทบกระทั่งสิทธิของการใช้เสรีภาพในการเดินเรือในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศอื่น โดยกฎหมายดังกล่าวบังคับให้เรือประมงไทยต้องแจ้งการผ่าน ซึ่งหากเกิดปัญหาการใช้เสรีภาพของการเดินเรือกับสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน จึงทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของรัฐชายฝั่งและเสรีภาพในการเดินเรือ (Sirisomboonwet, 2018) อย่างไรก็ตาม หากว่ากฎหมายการประมงได้กำหนดอาณาเขตที่แน่นอนชัดเจน โดยสร้างหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับการกำหนดอาณาเขตทางทะเลตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะทำให้เกิดเขตการประมงที่ชัดเจนมากขึ้นและจะไม่เกิดกรณีที่ชาวประมงละเมิดกฎหมายและไม่ทำให้เกิดการโต้แย้งเขตทางทะเลในการทำประมงต่อกันในระยะยาวได้ นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบอื่น ๆ ที่ตามมาและเชื่อมโยงกัน ซึ่งปัญหาหรือผลกระทบที่เห็นได้อย่างชัดเจนและแก้ไขได้ยาก คือ “สิ่งแวดล้อมทางทะเล ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ระบบนิเวศ และความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตในทะเลที่ประกอบไปด้วยระบบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ของชาติไทยด้วย

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแนวชายฝั่งทะเลและพื้นที่ทางทะเลที่มีศักยภาพการผลิตทางชีวภาพสูงและมีสภาวะแวดล้อมชายฝั่งที่มีความสำคัญ โดยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamic Process) เพราะได้รับอิทธิพลของคลื่น ลม กระแสน้ำขึ้นลงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล และยังได้รับอิทธิพลจากน้ำจืดที่ไหลมาจากต้นน้ำ ทำให้บริเวณดังกล่าวมีปริมาณสารอาหารอุดมสมบูรณ์ต่อสัตว์ที่อาศัยในทะเลและชายฝั่ง อีกทั้งเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของมนุษย์ ดังนั้นชายฝั่งทะเลจึงเป็นมิติที่สลับซับซ้อนและมีความเปราะบางของระบบนิเวศจึงง่ายต่อการเสื่อมโทรมและการสูญเสียของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้พื้นที่ชายฝั่งยังเป็นฐานเศรษฐกิจในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ มากมาย เช่น แหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และแหล่งประมงชายฝั่ง แต่ขณะเดียวกันการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งที่มากเกินไปจะก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษบริเวณชายฝั่งทะเลของฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน (Phinitchan, 2016) อีกทั้ง ประเทศไทยมีรูปแบบการใช้ทะเลที่หลากหลาย เช่น การทำการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การขนส่งทางน้ำ การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไทยยังใช้ประโยชน์จากทะเลอย่างไม่ระมัดระวัง ก็อาจทำให้เกิดการสูญเสียผลประโยชน์อันมีค่าไปอย่างไม่อาจเรียกคืนกลับมาได้ และอาจจะส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลควบคู่ไปกับการแสวงหาผลประโยชน์จากทะเลในด้านต่าง ๆ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมมักเกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นประชากร และการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งทราบกันดีอยู่แล้วว่า ทั้งสองสิ่งเป็นสิ่งที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกได้ตระหนักถึงมาเป็นเวลานานแล้ว โดยปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ชัดและเข้าใจกันโดยทั่วไปเป็นเรื่องของภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้นและนำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นที่เกิดขึ้นทุก ๆ วัน ซึ่งอาจเห็นไม่ชัดนัก แต่อาจทำให้สิ่งแวดล้อมสูญเสียไปโดยไม่มีทางกลับคืนมาเหมือนเดิมได้อีก เช่น มลพิษทางน้ำ สารปนเปื้อนในพื้นดิน หรือมลพิษทางอากาศ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้น เดิมทีมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันสุขภาพสาธารณสุขมากกว่าวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันสิ่งแวดล้อมปัญหาการทำลายสภาวะแวดล้อมแรกเริ่มเดิมทีเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศ (Saisunthon, 2016) กฎหมายที่บังคับใช้จึงเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ความร้ายแรงของปัญหายังไม่ชัดเจนถึงระดับต้องวิตกกังวลในระดับระหว่างประเทศ จึงยังไม่มีหลักกฎหมายระหว่างประเทศใด ๆ ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเลย จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง นานาประเทศเริ่มมีความรู้สึกตัวในผลเสียหายและภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ดังนั้น กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้น (Department of Treaties and Legal Affairs, 2020)

หลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเดิมทีจะมีลักษณะเป็น soft-law กล่าวคือ เป็นตราสารระหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย (Non - binding) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้อมติ (Resolutions) ความเห็นแนะนำ (Recommendations) หรือแถลงการณ์ (declarations) รวมถึงหลักการพื้นฐาน (Basic principles) ที่ประเทศต่าง ๆ ยอมรับและใช้กันโดยทั่วไป หรือกล่าวได้ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเดิมทีจะมีที่มาจากกฎหมายจารีตประเพณี (Customary law) ซึ่งกฎหมายจารีตประเพณีในทางกฎหมายระหว่างประเทศได้ถูกนิยามไว้ใน ข้อ 38 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (Article 38 of the statute of the International Court of Justice) โดยมีที่มาจากแนวทางปฏิบัติของรัฐ ซึ่งหมายถึง "หลักการทั่วไปทางกฎหมายซึ่งได้รับการยอมรับโดยรัฐต่างๆ การตัดสินใจในทางยุติธรรม และการสอนของนักกฎหมายที่ได้รับการยอมรับ" หรือกล่าวได้ว่าหมายถึงกฎหมายที่เกิดจากการปฏิบัติกันมาช้านานและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ จนกลายเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศที่กฎหมายภายในประเทศของรัฐใดรัฐหนึ่งไม่อาจนำเอามาถือปฏิบัติใช้ได้ (Sirisomboonwet, 2018) ดังนั้น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บททางทะเลของโลก และจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากล่าวจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเหล่านี้ต่อไปโดยไม่ชักช้าเพื่อให้ครอบคลุมทั้งสิทธิและหน้าที่ของประเทศไทยพึงมีอย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับ

นานาชาติต่อไป ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในเรื่องของพื้นที่การทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลร่วมด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ความหมายเกี่ยวกับปัญหาพื้นที่การทำประมงในเขตทะเลของผู้อื่น ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับปัญหาพื้นที่การทำประมงในเขตทะเลของผู้อื่น ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982
3. เพื่อหาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาพื้นที่การทำประมงในเขตทะเลของผู้อื่น ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

3. การทบทวนวรรณกรรม

Department of Fisheries (2015) ศึกษาเรื่องการที่ประเทศไทย เป็นประเทศที่ถูกปิดล้อมด้วยทะเลของประเทศเพื่อนบ้านการเดินทางเรือเข้าสู่ประเทศไทยจะต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศออกกฎหมายภายในเพื่อบริหารจัดการการประมง แต่กระทบกระเทือนสิทธิของการใช้เสรีภาพในการเดินเรือในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยกฎหมายดังกล่าวบังคับให้เรือประมงไทยต้องแจ้งการผ่าน ย่อมเกิดปัญหาการใช้เสรีภาพของการเดินเรือกับสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน (Chantharawarit, 2019) ศึกษาเรื่องปัญหาการออกกฎหมายภายในของรัฐชายฝั่งส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากความกังวลและผลประโยชน์ด้านความมั่นคง (Security Concerns and Interests) ของรัฐ แม้ว่า UNCLOS 1982 ได้วางหลักการและบทบัญญัติในการให้อำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในการออกกฎหมายเพื่อบังคับต่อรัฐใด ๆ ในการเดินเรือผ่านทะเลอาณาเขตของตน ในเรื่องของความปลอดภัยในการเดินเรือ การอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิต การรักษาสุขภาพแวดล้อมทางทะเลและอื่น ๆ ตามมาตรา 21 รวมถึงในเขตต่อเนื่องในเรื่องของศุลกากร ภาษีอากร อนามัย และคนเข้าเมือง ตามมาตรา 33 อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ (State Practice) ยังมีรัฐชายฝั่งอีกจำนวนมากขยายขอบเขตอำนาจอธิปไตยด้านความมั่นคง (Security Jurisdiction) ออกไปเกินกว่าขอบเขตที่กำหนดในกฎหมายทะเลหรือแม้แต่ตามอำเภอใจ (Jarusombat, 2016) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS): 1982) ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทะเลมีเนื้อหาครอบคลุมทุกเรื่อง รวมทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมในทะเลที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทั้งในพื้นที่เล็กและพื้นที่สมุทร มีการกำหนดสิทธิการใช้อาณาเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามคำจำกัดความที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น เขตต่อเนื่อง (The Contiguous Zone) ซึ่งรัฐชายฝั่งประกาศเพื่อวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายศุลกากร กฎหมายคนเข้าเมืองกฎหมายสาธารณสุข การกำหนดสิทธิของรัฐชายฝั่งในเขตไหล่ทวีปในการสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในไหล่ทวีป ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต และอินทรีย์ภาพที่มีชีวิต (Chanthip, 2014) บทบัญญัติในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ให้สิทธิของรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (Geographically Disadvantaged States) ในการเข้าร่วมแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรที่มีชีวิตส่วนเกิน (Surplus) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งที่อยู่ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคเดียวกันได้แต่การกำหนดหรือคำนวณปริมาณทรัพยากรที่มีชีวิตส่วนเกิน (Surplus) เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดหรือคำนวณปริมาณที่พึงอนุญาตให้จับได้ (Total Allowable Catch: TAC) และขีดความสามารถในการจับทรัพยากรที่มีชีวิต (Harvesting Capacity) ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง

(M/V 'Virginia G' (Panama/Guinea-Bissau), Judgment, 14 April 2014, ITLOS Case No 19, ITLOS Reports 2014. (บังเกอร์เรือของเรือประมงใน EEZ และอำนาจกำกับดูแลของรัฐชายฝั่ง) ศาลจึงพิจารณาข้อกล่าวหาของปานามาที่ว่า กินี-บิสเซาได้ละเมิดมาตรา 73 วรรค 2, 3 และ 4 ของอนุสัญญาศาลพิจารณาว่ากฎหมายที่ใช้บังคับของกินี-บิสเซาเกี่ยวกับ

การปล่อยตัวเรือประมงที่ถูกจับกุมและลูกเรือโดยทันทีเมื่อมีการวางหลักประกันหรือหลักประกันทางการเงินอื่น ๆ ที่สมเหตุสมผลนั้นสอดคล้องกับบทบัญญัติของมาตรา 73 วรรค 2 ของอนุสัญญา ดังนั้น ศาลจึงวินิจฉัยว่ากินี-บิสเซาไม่ได้ละเมิดมาตรา 73 วรรค 2 ของอนุสัญญา และเกี่ยวกับข้อกล่าวหาของปานามาที่ว่า การจำคุกลูกเรือโดยพลตินั้น กินี-บิสเซาได้ละเมิดมาตรา 73 วรรค 3 ศาลวินิจฉัยว่าในคดีนี้ไม่มีการลงโทษจำคุกลูกเรือของเรือ M/V Virginia G และกินี-บิสเซาจึงไม่ได้ละเมิดมาตรา 73 วรรค 3 ของอนุสัญญา

(‘ Camoucou’ (Panama v France), Prompt Release, Judgment, 7 February 2000, ITLOS Case No 5, ITLOS Reports 2000) ขั้นตอนการปล่อยตัวโดยเร็วภายใต้มาตรา 292 ของอนุสัญญากำหนดให้มีการเยียวยาอย่างรวดเร็วซึ่งตามกฎหมายของศาลอนุญาโตตุลาการโดยปกติจะใช้เวลาไม่เกิน 22 วัน นับตั้งแต่การยื่นคำร้องจนถึงการพิพากษา ขั้นตอนนี้กำหนดให้มีการปล่อยตัวเรือและลูกเรืออย่างรวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลด้านมนุษยธรรมของลูกเรือ และเพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียที่ไม่จำเป็นสำหรับเจ้าของเรือหรือบุคคลอื่นที่ได้รับผลกระทบจากการกักขัง ขั้นตอนนี้มีไว้สำหรับการปล่อยตัวโดยวางหลักประกันทางการเงิน ขั้นตอนต่อหน้าศาลอนุญาโตตุลาการไม่ได้รวมถึงการตัดสินความชอบธรรม (สาระสำคัญ) ของข้อพิพาทเบื้องต้น และไม่กระทบต่อความชอบธรรมของคดีใดๆ ต่อหน้าศาลภายในประเทศที่เกี่ยวข้องของรัฐที่จับกุม

(‘ Volga’ (Russian Federation v Australia), Prompt Release, Judgment, 23 December 2002, ITLOS Case No 11, ITLOS Reports 2000) ในคำพิพากษา คณะอนุญาโตตุลาการได้รับทราบถึงความกังวลของผู้ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการลดลงของปริมาณปลาทูพีชปาตาโกเนียในมหาสมุทรใต้ คณะอนุญาโตตุลาการตระหนักถึงข้อกังวลระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ไร้การควบคุม และขาดการรายงาน และตระหนักถึงวัตถุประสงค์เบื้องหลังมาตรการที่รัฐต่างๆ รวมถึงรัฐภาคี CCAMLR ได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา

4. กรอบแนวคิดวิจัย

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐชายฝั่งตามกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ UNCLOS 1982 และเป็นประเทศหนึ่งที่ทำประมงจำนวนมาก ดังนั้น ย่อมมีผลกระทบเกี่ยวกับเสรีภาพในการทำประมงที่จำกัดโดยกฎหมายของรัฐอื่นที่ออกกฎหมายกำหนดไว้ในอาณาเขตทางทะเล โดยเฉพาะกับอาณาเขตทางทะเลที่ประชิดกัน ดังนั้น จึงเกิดสมมติฐานหรือแนวความคิดของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาเรื่องการทำประมงในอาณาเขตทางทะเลของรัฐอื่นว่ามีข้อจำกัดมากน้อยเพียงใดภายใต้ระบบของกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันการทำประมงในพื้นที่ใดก็ตามจะต้องคำนึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลประกอบกันด้วยตาม UNCLOS 1982 ด้วย โดยการใช้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเรือประมงและการคุ้มครองเรือประมง ดังนี้ (Chantharawarit, 2019) แนวคิด ทฤษฎีหลักเสรีภาพในการทำประมงในทะเลหลวง เป็นหลักเกณฑ์โบราณในกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อกฎหมายว่าด้วยทะเลในปัจจุบัน โดยเป็นพื้นฐานที่สำคัญในระบบของกฎหมายว่าด้วยทะเลและได้แสดงออกมาในรูปของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศและอนุสัญญาที่ประมวลกฎหมายว่าด้วยทะเล เป็นแนวคิดที่ให้เสรีภาพกับรัฐทุกรัฐมีสิทธิแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ทางทะเลนี้ได้ ส่วนสิทธิในการทำประมงในเขตอื่นย่อมเป็นไปตามอำนาจอธิปไตยหรือหากเป็นสิทธิอธิปไตยย่อมต้องคำนึงสิทธิอธิปไตยของรัฐอื่นด้วยในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทางทะเลต่าง ๆ (Saisunthon, 2018) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเรือประมง เกี่ยวกับการใช้สิทธิของเรือประมงไทยในการผ่านเขตทางทะเลของรัฐอื่น โดยผ่านการศึกษาสัญชาติของเรือที่จะทำให้เกิดถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่เป็นเจ้าของเรือหรือเรียกว่า “รัฐเจ้าของธง (Flag State)” จะต้องมีความรับผิดชอบต่อการฝ่าฝืนกฎหมายภายในของรัฐชายฝั่งใด ๆ ที่เจ้าของเรือนั้นได้กระทำผิด รวมถึงความเสียหายอย่างใด ๆ ที่เกิดขึ้นที่ถูกบัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ด้วย (Sirisomboonwet, 2018) แนวคิด ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางทะเล ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 บัญญัติการที่จะป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมทางทะเลไว้ในรายละเอียด เพื่อที่จะวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบเนื่องจากมีหน่วยงานหรือองค์การระหว่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

ภาวะมลพิษทางทะเลหลายหน่วยงาน เช่น องค์การพาณิชย์นาวีระหว่างประเทศ (IMO), กลุ่มทำงานระดับรัฐบาลเกี่ยวกับภาวะมลพิษทางทะเลแห่งการประชุมกรุงสต็อกโฮล์ม (Phinitchan, 2016)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะ ภาค 2 ทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ทะเลอาณาเขตที่รัฐมีอำนาจอธิปไตยและเขตต่อเนื่องที่รัฐมีสิทธิอธิปไตย ทั้งนี้ทั้ง 2 เขตจะทำให้จำกัดสิทธิและอำนาจของรัฐชายฝั่งให้เรือของรัฐอื่นแล่นผ่านเข้ามายังอาณาเขตดังกล่าวได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐชายฝั่งนั้น

ภาค 3 ช่องแคบที่ใช้สำหรับการเดินเรือระหว่างประเทศ ในภาคนี้จะกล่าวถึงการให้สิทธิของเรือรัฐอื่นแล่นผ่านได้ โดย การใช้หลักการเดินเรือผ่านโดยสุจริต (Innocent Passage) ซึ่งเป็นหลักที่อนุสัญญาฯ กำหนดให้เรือสามารถเดินผ่านภายใต้กฎหมายของรัฐชายฝั่งเช่นกัน อีกทั้งยังเป็นอาณาเขตเกี่ยวกับการค้าและการขนส่งทางเรือระหว่างประเทศด้วย

ภาค 5 เขตเศรษฐกิจจำเพาะ เป็นอาณาเขตที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางทะเลมหาศาลไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางทะเลที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม อาณาเขตนี้นิยมเป็นแหล่งทำการประมงอย่างมาก และมักจะเกิดการทำผิดกฎหมายของเรือประมงที่เข้าไปในอาณาเขตที่ได้ประกาศและออกกฎหมายของรัฐชายฝั่งด้วย โดยเฉพาะกับรัฐที่มีชายฝั่งตรงข้ามหรือประชิดกัน

ภาค 7 ทะเลหลวง เป็นทะเลอาณาเขตที่รัฐทุกรัฐมีสิทธิเสรีภาพในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลภายใต้เงื่อนไขอนุสัญญาฯ ไม่ว่าจะเป็นการเดินเรือ การบินผ่าน การวางสายเคเบิลและท่อใต้ทะเล การสร้างเกาะเทียมหรือสิ่งติดตั้งอื่น ๆ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการทำประมงด้วย

ภาค 12 การคุ้มครองและรักษาสีงแวดล้อมทางทะเล เมื่ออนุสัญญาฯ ให้เสรีภาพแก่รัฐต่าง ๆ ในการแสวงหาประโยชน์ทางทะเลได้นั้น แต่ทั้งนี้อนุสัญญาฯ ยังกำหนดให้การแสวงหาประโยชน์นั้นจะต้องมาพร้อมกับการคุ้มครองรักษาสีงแวดล้อมทางทะเลไปด้วย

ทั้งนี้ เกี่ยวกับสิทธิของรัฐชายฝั่งเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ เช่น รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยในเขตน่านน้ำภายใน ที่จะออกกฎหมายห้ามไม่ให้เรือของรัฐใดแล่นเข้ามาหากไม่ได้รับอนุญาต และทะเลอาณาเขต รัฐชายฝั่งสามารถออกกฎหมายที่จะให้รัฐอื่นใช้สิทธิใดๆ ในเขตนี้แต่รัฐชายฝั่งก็จะถูกจำกัดสิทธิเพราะอนุสัญญาฯ ให้รัฐอื่นให้สิทธิ Innocent Passage ได้ รวมทั้งการที่รัฐมีสิทธิอธิปไตยในเขตต่อเนื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เขตไหล่ทวีป และทะเลหลวง ทั้งนี้การใช้สิทธิของรัฐชายฝั่งต้องไม่กระทบกระทั่งสิทธิของรัฐอื่นด้วย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตการศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่เรื่องความเป็นมาแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ การทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลรวมทั้งประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้แก่ แนวคิดหลักเสรีภาพการทำประมงในทะเลหลวง แนวคิดเกี่ยวกับเรือประมง แนวคิดความสอดคล้องเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลในทะเลหลวงและการจัดการทรัพยากรทางทะเลของรัฐชายฝั่ง เพื่อนำมากำหนดมาตรการหรือนโยบายกับกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นต้น

6. ผลการวิจัย

การประมงภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 พบว่าการทำการประมงยังคงเกิดปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาจากการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ส่งผลให้ประเทศเพื่อนบ้านเกิดการประกาศขยายเขตพื้นที่เศรษฐกิจจำเพาะจากพื้นที่ที่เป็นทะเลหลวงเดิมซึ่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น อนุสัญญาฯ ให้เสรีภาพเหมือนกับทะเลหลวงและอนุสัญญาฯ ยังได้ให้สิทธิอธิปไตย กับรัฐชายฝั่งเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรที่มีชีวิตหรือทรัพยากรทางการประมง เนื่องจากอนุสัญญาฯ ได้ให้ความสำคัญกับหลักการในเรื่องของ

การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง และเพื่อป้องกันไม่ให้ทรัพยากรเหล่านั้นต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แล้ว ย่อมต้องนำบทบัญญัติในอนุสัญญามาปรับใช้กับบทบัญญัติของกฎหมายภายใน ทำให้ประเทศไทยต้องมีการประกาศเขตทางทะเลตามอนุสัญญานับนี้กำหนด ดังนั้น ทำให้เขตทางทะเลเดิมที่ชาวประมงของไทยเคยทำการประมงอย่างเสรีภาพนั้น ถูกจำกัดพื้นที่แคบลงเนื่องจากว่าเขตทางทะเลเดิมได้กลายเป็นเขตน่านน้ำภายในหรือทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศที่มีชายฝั่งอยู่ตรงข้ามหรือประชิดกัน จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเขตพื้นที่การประมงขึ้น

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่แตกต่างกันโดยที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ได้กำหนดให้เรือประมงต่างชาตินิเสรีภาพในการเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งและมีสิทธิผ่านช่องแคบระหว่างประเทศโดยไม่ถูกขัดขวางแต่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ดังกล่าวก็ได้กำหนดให้เรือประมงต่างชาติ มีหน้าที่ต้องเคารพกฎหมายและ ข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง โดยมีเงื่อนไขว่ากฎหมายและข้อบังคับดังกล่าวนี้ ต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติอื่น ๆ ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 และกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้กว้าง ๆ ดังนั้น รัฐชายฝั่งจึงกำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้เรือประมงต่างชาติปฏิบัติตามโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาทรัพยากรในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนให้ได้มากที่สุด ทำให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างรัฐชายฝั่งกับเรือประมงไทยเรื่อยมา ดังนั้น จึงเกิดปัญหาที่ว่าประเทศไทยถูกปิดล้อมด้านทะเลของประเทศเพื่อนบ้านการเดินเรือเข้าสู่ประเทศไทยจะต้องผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศออกกฎหมายภายในเพื่อบริหารจัดการการประมง แต่กระทบกระทั่งสิทธิของการใช้เสรีภาพในการเดินเรือในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศอื่น โดยกฎหมายดังกล่าวบังคับให้เรือประมงไทยต้องแจ้งการผ่าน ซึ่งหากเกิดปัญหาการใช้เสรีภาพของการเดินเรือกับสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน จึงทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของรัฐชายฝั่งและเสรีภาพในการเดินเรือ

7. อภิปรายผล

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือ United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงอาณาเขตทางทะเลไว้อย่างชัดเจน และผลของการเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญานับนี้แล้ว ทำให้ประเทศนั้นจะต้องนำไปภาคยานุวัติหรือไปปรับกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องหรือไปในทิศทางเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายภายในจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับอนุสัญญาที่ประเทศนั้นเป็นภาคีสมาชิกนั่นเอง

ดังนั้น เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แล้ว ย่อมต้องนำบทบัญญัติในอนุสัญญามาปรับใช้กับบทบัญญัติของกฎหมายภายใน ทำให้ประเทศไทยต้องมีการประกาศเขตทางทะเลตามอนุสัญญานับนี้กำหนด ดังนั้น ทำให้เขตทางทะเลเดิมที่ชาวประมงของไทยเคยทำการประมงอย่างเสรีภาพนั้น ถูกจำกัดพื้นที่แคบลงเนื่องจากว่าเขตทางทะเลเดิมได้กลายเป็นเขตน่านน้ำภายในหรือทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศที่มีชายฝั่งอยู่ตรงข้ามหรือประชิดกัน จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเขตพื้นที่การประมงหรือพื้นที่ในการจับสัตว์น้ำ

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแนวชายฝั่งทะเลและพื้นที่ทางทะเลที่มีศักยภาพการผลิตทางชีวภาพสูงและมีสภาวะแวดล้อมชายฝั่งที่มีความสำคัญ โดยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะได้รับอิทธิพลของคลื่น ลม กระแสน้ำขึ้นลงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล และยังได้รับอิทธิพลจากน้ำจืดที่ไหลมาจากต้นน้ำ ทำให้บริเวณดังกล่าวมีปริมาณสารอาหารอุดมสมบูรณ์ต่อสัตว์ที่อาศัยในทะเลและชายฝั่ง อีกทั้งเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของมนุษย์ ดังนั้นชายฝั่งทะเลจึงเป็นมิติที่สลับซับซ้อนและมีความเปราะบางของระบบนิเวศจึงง่ายต่อการเสื่อมโทรมและการสูญเสียของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้พื้นที่ชายฝั่งยังเป็นฐานเศรษฐกิจในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ มากมาย เช่น แหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และแหล่งประมงชายฝั่ง แต่ขณะเดียวกันการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งที่มากเกินไปจะก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษบริเวณชายฝั่งทะเลของฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน

อีกทั้ง ประเทศไทยมีรูปแบบการใช้ทะเลที่หลากหลาย เช่น การทำการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การขนส่งทางน้ำ การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าคนไทยยังใช้ประโยชน์จากทะเลอย่างไม่ระมัดระวัง ก็อาจทำให้เกิดการสูญเสียผลประโยชน์อันมีค่าไปอย่างไม่อาจเรียกคืนกลับมาได้ และอาจจะส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลควบคู่ไปกับการแสวงหาผลประโยชน์จากทะเลในด้านต่าง ๆ

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและรักษาผลประโยชน์ของชาติให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต รัฐบาลควรจะต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยมีเครื่องมือที่ทันสมัยและเหมาะสมมาเป็นกลไกในการดำเนินการ ซึ่งเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญสำหรับขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้คือกฎหมาย แต่บทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลของประเทศไทยก็มีอยู่หลายฉบับ หากแต่กฎหมายเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456, พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490, พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514, พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558, พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของกรกักเรือ นั้น ปัจจุบันกรมประมงได้มีการกำหนดเรื่องของการวางประกันแทนการกักเรือไว้แล้วเพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรา 73(2) ของอนุสัญญา ด้วย

ดังนั้น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บททางทะเลของโลก และจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากล่าวจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเหล่านี้ต่อไปโดยไม่ชักช้าเพื่อให้ครอบคลุมทั้งสิทธิและหน้าที่ของประเทศไทยพึงมีอย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับนานาประเทศต่อไป ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในเรื่องของพื้นที่การทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลร่วมด้วย

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษาวิจัย คือ การได้พัฒนาและเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับการประมงนอกน่านน้ำในรูปแบบของกฎหมายทะเลระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลควบคู่กัน และสามารถนำการวิเคราะห์เกี่ยวกับการประมงนอกน่านน้ำในรูปแบบของกฎหมายทะเลระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี กับกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งคดีตัวอย่างต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นองค์ความรู้ในชั้นเรียนได้ ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับการประมงนอกน่านน้ำในรูปแบบของกฎหมายทะเลระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี กับกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเพื่อให้เกิดประสิทธิผล และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในคดีตัวอย่างที่เกิดขึ้นนั้นไปปรับใช้เพื่อเป็นทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการออกกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งเป็นเขตอำนาจของรัฐชายฝั่ง อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 73 วรรคหนึ่ง ควรกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมเรือประมงรัฐอื่นที่เดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน โดยมาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อสิทธิการเดินเรือของรัฐอื่นๆ โดยอาจกำหนดว่า “ในการใช้สิทธิอธิปไตยของตน เพื่อสำรวจ แสวงหาประโยชน์ อนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรมีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ รัฐชายฝั่งอาจใช้มาตรการต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น อันไม่เป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพการเดินเรือตามอนุสัญญานี้ เช่น มาตรการกำหนดเส้นทางเดินเรือ มาตรการที่รัฐชายฝั่งกำหนดให้เรือประมงที่ผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะควรจัดเก็บ

เครื่องมือทำการประมงในขณะที่เดินเรือผ่าน เพื่อคุ้มครองทรัพยากรประมง รวมทั้งการขึ้นเรือ การตรวจค้น การจับกุม และดำเนินคดี เพื่อประกัน การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่ตนได้วางไว้ให้สอดคล้องกับอนุสัญญานี้”

2. การออกกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมการจับสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เนื่องจากรัฐอื่นที่แล่นเรือผ่านเข้าเขตเศรษฐกิจจำเพาะ อาจมีความสามารถสูงและเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยสามารถจับสัตว์น้ำในปริมาณที่มากเกินไปจนควบคุมได้ ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอย เฉกเช่นเดียวกับกรณีข้อพิพาทของประเทศนอร์เวย์และประเทศอังกฤษในอดีต ดังนั้น จึงสมควรที่จะทำความร่วมมือกันหรือทำข้อตกลง กล่าวคือ รัฐที่มีขีดความสามารถอย่างมากก็สามารถตกลงกันในรูปแบบทวิภาคีกับรัฐชายฝั่งที่มีความสามารถอย่างจำกัด เพื่อให้รัฐชายฝั่งอนุญาตเข้าไปทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะโดยการให้สัมปทาน หรือออกใบอนุญาต โดยปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง ซึ่งอาจกำหนดให้มีการเจรจา ประชุม และทำข้อตกลงร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบทำประมงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงเขตที่การประกาศทับซ้อนกัน โดยเฉพาะรัฐชายฝั่งที่มีชายฝั่งตรงข้ามหรือประชิดกัน ให้ทำสนธิสัญญาทวิภาคี เพื่อก่อให้เกิดการแสวงหาประโยชน์ร่วมกันแต่เป็นไปอย่างจำกัด

2. ควรศึกษาถึงคดีประมงทั้งไทยและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหาบ่อยครั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

REFERENCE

- Chanthip, Y. (2014). *Rights of geographically disadvantaged states under the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982* [Unpublished master's thesis]. Chulalongkorn University.
- Chantharawarit, C. (2019). *Guidelines for preventing Thai fishing vessels from engaging in IUU fishing outside Thai waters after the lifting of the EU yellow card*. Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs, Ministry of Foreign Affairs.
- Department of Fisheries. (2015, April 25). *Fisheries information in Thailand*.
<http://treatise.16mb.com/viewtopic.php?t=1663>
- Department of Treaties and Legal Affairs. (2020, March 1). *International law on marine, environmental, and social issues*. <https://treaties.mfa.go.th/>
- Jarusombat, S. (2016, December 3). *The United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 and Thailand's implementation*. <http://www.polsci.tu.ac.th/fileupload/472/880.pdf>
- Phinitchan, M. (2016). *International law of the sea* (4th ed.). Chulalongkorn University Press.
- Rakphanitmani, K. (2018). *Legal issues in high seas fisheries under the United Nations Convention on the Law of the Sea 1982* (Unpublished paper). Graduate School, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University.
- Saisunthon, J. (2016). *International law* (2nd ed.). Winyuchon Publishing House.
- Saisunthon, J. (2017). *International environmental law: Protection and conservation of the marine environment* (3rd ed.). Winyuchon Publishing House.
- Saisunthon, J. (2018). Control of IUU fishing under international and Thai laws. *Thammasat Law Journal*, 47(2), 434–434.
- Siriphan, M. (2016, July 19). *Problems of fisheries labor and illegal fishing: Impacts on the Thai fishing industry*. Secretariat of the Senate. <http://library.senate.go.th>
- Sirisomboonwet, S. (2018). *International law of the sea* (4th ed.). Ramkhamhaeng University Press.
- Songphon, P. (2022). Legal problems concerning coastal land reclamation: A case study of the Map Ta Phut industrial port, Rayong Province. *Naresuan University Law Journal*, 15(2), 153–154.
- Office of the Ombudsman. (2024, August 5). *A study of problems and impacts of fishing under fisheries law (Own motion case)*. <https://www.ombudsman.go.th/new/news670104/>